

Tomasz Jakubiak

Procedury związane z wprowadzeniem stałego diakonatu w diecezjach polskich

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 53/1-2, 79-104

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. TOMASZ JAKUBIAK

PROCEDURY ZWIĄZANE Z WPROWADZENIEM STAŁEGO DIAKONATU W DIECEZJACH POLSKICH

Treść: Wstęp. – 1. Podstawowe dokumenty dotyczące formacji diakonów stałych w Polsce. – 2. Powołanie diakonatu stałego w diecezji oraz utworzenie struktur formacyjnych. – 3. Etapy formacji aspiranta do stałego diakonatu. – 4. Kilka uwag końcowych.

Wstęp

Diakonat przyjmowany na stałe – bez zamiaru późniejszego przyjęcia święceń w stopniu prezbiteratu – znany był od początku istnienia Kościoła. Przełomowym dla diakonatu okazał się szósty wiek. Wtedy to w Kościele Zachodnim z rozmaitych przyczyn zaczął on tracić na znaczeniu. Sobór Trydencki dostrzegając liczne braki i zaniedbania w tym zakresie, zlecił biskupom, aby w powierzonych im pieczy diecezjach, na nowo z troską i pobożnością odkryli znaczenie tego stopnia święceń¹. Jak zauważa R. Selejdaka, święcenia w stopniu diakonatu stały się jedynie etapem formacyjnym i „stopniem przejściowym” do kapłaństwa, a posługi z nim związane sprowadzały się do spełniania drugorzędnych funkcji liturgicznych². Obserwując kościół lokalny w Polsce można z całym przekonaniem powiedzieć, że tak jest do dzisiaj. Do zmiany w spojrzeniu na instytucję stałego diakonatu próbował przyczynić się Sobór Watykański II. Jak czytamy w Konstytucji *Lumen gentium* za zgodą Biskupa Rzymu będzie można go udzielać dojrzałym mężczyznom żyjącym w stanie małżeńskim oraz młodzieńcom, dla których powinien pozostać w mocy obowiązek celibatu³. Na szczególówce przepisy nie trzeba było długo czekać. Od powzięcia de-

¹ Por. Sobór Trydencki, Sesja 22, Posługa diakona, 06.07.1563, w: A. Baron, H. Pietras, Dokumenty Soborów Powszechnych, t. IV, Kraków 2005, s. 675.

² Cyt. R. Selejdaka, *Diakonat stały. Dokumenty Soboru Watykańskiego II i Stolicy Apostolskiej*, Częstochowa 2004, s. 9.

³ Por. Konstytucja Dogmatyczna o Kościele *Lumen Gentium* 29, 21.11.1964, Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje, Poznań 1967, s. 135-136.

czyżi przez ostatni Sobór o wskrzeszeniu instytucji stałego diakonatu w Kościele Rzymskokatolickim do wprowadzenia jej w życie w Polsce, w niezwykle skromnym wymiarze, upłynęło prawie pół wieku.

Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie czytelnikowi zadań stojących przed biskupami diecezji polskich, chcących w kościołach powierzonych ich pieczy wprowadzić instytucję stałego diakonatu. Sama decyzja pasterza diecezji o udzieleniu święceń diakonatu żonatym mężczyznom, czy też celibatariuszom na stałe prowadzących działalność zawodową, stanowi jedynie fundament dla dalszych czynności prawnych. Autor analizując zakres obowiązywania podstawowych dokumentów, regulujących kwestie związane pośrednio bądź bezpośrednio z pierwszym stopniem święceń, zwraca uwagę na ważniejsze akty prawne, które musi wydać biskup diecezjalny w związku z wprowadzeniem w swojej diecezji stałego diakonatu. W przedostatniej części niniejszego tekstu przedstawione zostały także podstawowe etapy formacji aspirantów do stałego diakonatu. Artykuł nie uwzględnia aspektów teologicznych. Ma on jedynie pomóc odpowiedzialnym za formację kandydatów do stałego diakonatu właściwie przygotować dokumentację prawną całego procesu formacyjnego. W końcowej części artykułu zasygnalizowane zostały ważniejsze problemy związane z prezentowanym zagadnieniem, które powinny zostać uregulowane w ustawodawstwie partykularnym.

1. Podstawowe dokumenty dotyczące formacji diakonów stałych w Polsce

Półtora roku od podpisania Konstytucji *Lumen Gentium* pap. Paweł VI wydał motu proprio *Sacrum diaconatus ordinem*, w którym ustalił normy ogólne dla przywróconego w Kościele stałego diakonatu⁴. Jak zaznaczył we wspomnianym dokumencie Ojciec św., powodem, dla którego zdecydował się przywrócić stały diakonat, jako właściwy i stały stopień hierarchiczny, było zapewnienie w wielu regionach możliwości wypełniania obowiązków nader istotnych dla życia Kościoła. Nieco później, dnia 16 lipca 1967 roku Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego w liście okólnym *Come è a conoscenza* odwołującym się do motu proprio *Sacrum diaconatus ordinem* podała wskazania dla

⁴ Por. P a u l u s VI, Motu proprio *Sacrum diaconatus ordinem*, 18.06.1967, AAS 59(1967), s. 697-704 (dalej, jako SDO).

Konferencji Biskupów, jak powinno wyglądać wprowadzanie stałego diakonatu a zwłaszcza formacja kandydatów do święceń. Dokument ten nie posiadał jednak rangi ustawy specjalnej⁵.

Kolejnymi dokumentami wydawanymi przez papieży odnoszącymi się pośrednio lub bezpośrednio do diakonów stałych były: konstytucja apostolska *Pontificalis Romani* zatwierdzająca nowe obrzędy w święceniu diakona, prezbitera i biskupa;⁶ motu proprio *Ad pascendum* promulgujące przepisy dotyczące diakonatu, a w szczególności określające warunki, które należy spełnić przed przyjęciem święceń;⁷ oraz motu proprio *Ministeria quaedam* zmieniające dotychczasową dyscyplinę kościelną dotyczącą tonsury, święceń niższych i subdiakonatu w Kościele łacińskim⁸. Wszystkie te dokumenty zostały promulgowane przez pap. Pawła VI.

Wraz z promulgacją norm zawartych w Kodeksie Jana Pawła II część wcześniej wymienionych dokumentów papieskich przestało obowiązywać. Zgodnie kan. 6 wspomnianego Kodeksu od pierwszego dnia Adwentu roku 1983, zostały zniesione powszechne ustawy dyscyplinarne, dotyczące spraw w całości regulowanych nowym Kodeksem. Jak zauważa R. Sobański w całości *ex integro* uregulowano materię zawartą w motu proprio *Ad pascendum*, co oznacza, że wspomniany dokument już nie obowiązuje, a co do przedmiotu w nim regulowanego, należy kierować się tylko normami zawartymi w kanonach Kodeksu Jana Pawła II⁹. Zdaniem J. Otaduy bardziej kłopotliwe jest określenie zakresu obowiązywania motu proprio *Ministeria quaedam*. Przyczyną trudności jest częściowe uporządkowanie w Kodeksie z 1983 roku materii stanowiącej przedmiot norm zawartych we wspomnianym dokumencie Pawła VI. Ponieważ normy zawarte w motu proprio są bardzo

⁵ Por. Congregazione per l'Educazione Cattolica, Lettera circolare ai Rev.mi Rappresentanti Pontifici *Come è a conoscenza* sulla formazione dei candidati al diaconato permanente, Prot. N. 137/69, 16.07.1969, EV 3 (1968-1970), s. 834-837.

⁶ Por. P a u l u s VI, Constitutio Apostolica *Pontificalis Romani*, 18.06.1968, AAS 60(1968), s. 369-373.

⁷ Por. P a u l u s VI, Motu proprio *Ad pascendum*, 15.08.1972, AAS 64(1972), s. 534-540.

⁸ Por. P a u l u s VI, Motu proprio *Ministeria quaedam*, 15.08.1972, AAS 64(1972), s. 529-534.

⁹ Por. R. S o b a ń s k i, *Normy ogólne*, w: J. Krukowski, R. Sobański, Komentarz do Kodeksu prawa kanonicznego, t. I, Poznań 2003, s. 53-54.

podobne do tych z Kodeksu, zdaniem Otaduy'a należy domniemywać, że są one abrogowane (uchylone całkowicie)¹⁰. Do nieco innego wniosku można dojść jednak po przeczytaniu komentarza J.M. Huels'a do kan. 20 KPK 1983 stwierdzającego, że późniejsza ustawa uchyla wcześniejszą lub ją zmienia, jeśli wyraźnie to postanawia albo jest wprost przeciwna, albo porządkuje w całości przedmiot dawnej ustawy. Idąc za tokiem rozumowania przywołanego autora, w przypadku motu proprio *Ministeria quaedam* mamy do czynienia z derogacją (zmianą częściową ustawy)¹¹. W tej sytuacji pomocny okazuje się także przepis zawarty w kan. 21 Kodeksu Jana Pawła II. Zgodnie z dyspozycją w nim zawartą, w wątpliwości domniemuje się, że ustawa poprzednia nie została odwołana. Zdaniem ustawodawcy w takiej sytuacji należy normy późniejsze odnieść do poprzednich i w miarę możliwości z nimi uzgodnić.

Ostatnimi niezwykle ważnymi dokumentami wydanymi przez Stolicę Apostolską, dotyczącymi stałego diakonatu, są *Ratio fundamentalis institutionis diaconorum permanentium* Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego¹² oraz *Directorium pro ministerio et vita diaconorum permanentium* Kongregacji ds. Duchowieństwa¹³. Podczas gdy RFIDP ma za zadanie ukierunkowanie i zharmonizowanie programów formacyjnych, opracowanych przez Konferencje Biskupów i poszczególne diecezje¹⁴, *Directorium ...* w części określającej wykonanie powszechnych norm Kościoła należy traktować, jako ogólny dekret wykonawczy¹⁵ (Por. KPK 1983, kan. 31). Warto w tym miejscu nadmienić, że Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego w *Ratio fundamentalis in-*

¹⁰ Por. J. O t a d u y, *General Norms*, w: Exegetical Commentary on the Code of Canon Law, vol. I, Montreal – Chicago 2004, s. 251-252.

¹¹ Por. J. M. H u e l s, *General Norms*, w: J. P. Beal, J. A. Coriden, T. J. Green, *New Commentary on the Code of Canon Law*, New York 2000, s. 20.

¹² Por. *Congregatio de Institutione Catholica*, *Ratio fundamentalis institutionis diaconorum permanentium*, 22.02.1998, AAS 91(1998), s. 843-879 (dalej, jako RFIDP).

¹³ Por. *Congregatio pro Cleris*, *Directorium pro ministerio et vita diaconorum permanentium*, 22.02.1998, AAS 91(1998), s. 879-926, (dalej, jako *Directorium*).

¹⁴ Por. RFIDP 2.

¹⁵ Por. *Congregatio de Institutione Catholica*, *Congregatio pro Cleris*, *De diaconatu permanenti. Declaratio Coniuncta*, AAS 91(1998), s. 835-842.

stitutionis diaconorum permanentium na nowo przedstawiła w sposób bardziej wyczerpujący materię zaprezentowaną we wcześniejszym wydanym przez siebie liście okólnym *Come è a conoscenza* z 1967 roku.

Podsumowując dotychczasowe rozważania należy stwierdzić, że aktualnie obowiązujących przepisów prawa powszechnego dotyczących stałych diakonów należy szukać w: motu proprio *Sacrum diaconatus ordinem*, konstytucji apostolskiej *Pontificalis Romani*, motu proprio *Ministeria quaedam*¹⁶, Kodeksie Jana Pawła II, *Ratio fundamentalis institutionis diaconorum permanentium* Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego¹⁷, *Directorium pro ministerio et vita diaconorum permanentium* Kongregacji ds. Duchowieństwa¹⁸.

Oprócz ustawodawstwa powszechnego interesujący nas przedmiot został uregulowany w *Wytycznych dotyczących formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce* Konferencji Episkopatu Polski z 2003 roku. Wydanie tego dokumentu było poprzedzone powzięciem decyzji o wprowadzeniu w Polsce diakonatu stałego przez biskupów obecnych na 313 zebraniu Konferencji Episkopatu Polski w Łowiczu dnia 20 czerwca 2001 roku. Decyzja ta zgodnie z normą zawartą w Konstytucji Dogmatycznej o Kościele *Lumen Gentium* n. 26, powtórzoną przez papieża Pawła VI w motu proprio *Sacrum diaconatus ordinem*, dała zielone światło dla diakonatu stałego w Polsce. Zgodnie z przytoczonymi dokumentami, uchwała Konferencji Episkopatu Polski

¹⁶ W przypadku motu proprio *Ministeria quaedam* ogłoszonym przez pap. Pawła VI dnia 15.08.1972 roku obowiązują tylko te normy w nim zawarte, które nie zostały derogowane wraz z promulgacją KPK z 1983 roku.

¹⁷ RFIDP zawiera wskazania i dyrektywy, które należy uwzględnić przy tworzeniu *Ratio narodowego*. Chociaż nie wydaje się być ono nawet ogólnym dekretem wykonawczym, interesującym może być fakt, że Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego w dekrete zatwierdzającym *Ratio formationis diaconów stałych w Polsce* powołuje się na normy zawarte w RFIDP, jako na obowiązujące prawo. Wspomniane *Ratio* wydane przez Kongregację ds. Wychowania Katolickiego stało się jednak w pewnej ściśle określonej części prawem partykularnym obowiązującym w Polsce, ponieważ Konferencja Episkopatu Polski promulgując *Wytyczne dotyczące formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce* włączyła do tego dokumentu pewne dyrektywy zawarte w dokumencie opracowanym przez Kongregację – por. **K o n f e r e n c j a E p i s k o p a t u P o l s k i, Wytyczne dotyczące formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce, 21-22.10.2003**, n. 53. (dalej, jako *Wytyczne*)

¹⁸ Wszystkie wymienione dokumenty, z wyjątkiem dwóch ostatnich, są ustawami mi kościelnymi.

musiała zostać zatwierdzona przez samego papieża¹⁹. Niestety o takim zatwierdzeniu nie wspominają żadne dokumenty Konferencji Episkopatu Polski. Można jedynie przypuszczać, że skoro *Wytuczne dotyczące formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce* zostały zatwierdzone przez Kongregację ds. Wychowania Katolickiego niecałe trzy lata później, to owa decyzja Konferencji Episkopatu Polski w między czasie była również zatwierdzona przez papieża.

Mówiąc o *Wytucznych dotyczących formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce* należy zadać sobie pytanie, jaką wartość prawną posiada ten dokument. Jak zauważa W. Góralski, promulgowany przez Jana Pawła II Kodeks określił strukturę oraz kompetencje Konferencji Biskupów. Wśród tych ostatnich zasadnicze miejsce zajmują uprawnienia o charakterze ustawodawczym, o czym ogólnie wspomina kan. 455. Konkretnie sprawy, które najwyższy prawodawca pozostawił Konferencji Episkopatu do uregulowania, są wymienione w różnych miejscach obecnie obowiązującego Kodeksu²⁰. Do nich należy między innymi ustalenie trzyletniego programu formacji dla kandydatów do diakonatu stałego²¹.

Wydane przez konferencje akta miały uzyskać aprobatę (Por. KPK 1983, kan. 456). Tak też się stało z *Wytuczynymi dotyczącymi formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce*, które zostały zatwierdzone na okres sześciu lat przez Kongregację ds. Wychowania Katolickiego dn. 22 stycznia 2004 roku²². Zgodnie ze wspomnianym dekretem,

¹⁹ Podczas, gdy we wstępie do SDO pap. Paweł VI mówi o potrzebie zatwierdzenia decyzji konferencji biskupów przez samego papieża, kilka zdań później w p. I.3 jest mowa o zatwierdzeniu decyzji przez Stolicę Apostolską. Zgodnie z kan. 361 KPK 1983, przez Stolicę Apostolską należy rozumieć w tym miejscu tylko Biskupa Rzymskiego.

²⁰ Por. W. G ó r a l s k i, *Władza ustawodawcza Konferencji Episkopatu według Kodeksu prawa kanonicznego z 1983 r.*, PK 32(1989), nr 1-2, s. 46.

²¹ Por. KPK 1983, kan. 236; A. C a s a r o l i, *Ai presidenti delle Conferenze Episcopali*, Communicationes 15(1983), nr 2, s. 135-139.

²² Por. K o n g r e g a c j a d s. W y c h o w a n i a K a t o l i c k i e g o, *Dekret zatwierdzający Ratio formationis diakonów stałych w Polsce*, nr 125/2004/3, 22.01.2004, Anamnesis 38. Warto w tym miejscu nadmienić, że *Wytuczne* do dnia 22 stycznia 2010 r. powinny ponownie uzyskać aprobatę Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego. Jej brak przyczyni się do zmiany stanu prawnego dotyczącego omawianego zagadnienia i opisanych poniżej procedur. W przypadku ponownego uzyskania aprobaty, ewentualne zmiany w treści *Wytucznych*, mogą, lecz nie muszą, przyczynić się do zmiany stanu prawnego dotyczącego omawianego zagadnienia i opisanych poniżej procedur.

Wytyczne mają być ściśle przestrzegane przez tych, których przepisy te dotyczą, z obowiązkiem zachowywania pozostałych przepisów prawa²³, jeśli nic innego w najmniejszym stopniu nie stanowi przeszkody. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że zdaniem Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego normy zawarte w *Ratio narodowym* zgadzają się w pełni z nauką Soboru Watykańskiego II i obecnym prawem kanonicznym²⁴. Wobec tego, obok wcześniej wymienionych już ustaw prawa powszechnego regulującego pośrednio bądź bezpośrednio kwestię diakonatu stałego *Wytyczne dotyczące formacji, życia i posługi diakonów stałych w Polsce* stanowią kolejne ważne źródło prawa normującego interesujący nas przedmiot²⁵.

W tym miejscu nie sposób wspomnieć o *Liście okólnym do najdostojniejszych biskupów diecezjalnych i innych ordynariuszy posiadających kanoniczne uprawnienia odnoszące się do dopuszczania do święceń. Scrutiniach odnoszących się do zdatności kandydatów do święceń* z dn. 10 listopada 1997 r. sporządzonym przez Kongregację ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, pozwalającym odpowiedzialnym za formację dobrze przygotować proces informacyjny dotyczący zdatności aspirantów do kandydatury, posług oraz święceń²⁶. Jak stwierdził J. Medina Estévez, wspomniany dokument z założenia ma pomóc w zabezpieczeniu dobra Kościoła, jakim są święcenia i nie zawiera prawa w ścisłym tego słowa znaczeniu, z wyjątkiem tego, co można znaleźć w prawie powszechnym bądź partykularnym²⁷. W przypadku osób przygotowujących się do diakonatu stałego

²³ Mówiąc o „innych przepisach” należy mieć na myśli ustawy kościelne.

²⁴ Por. Kongregacja ds. Wychowania Katolickiego, *Dekret zatwierdzający Ratio formationis diakonów stałych w Polsce*, dz. cyt.

²⁵ Mimo, że zdaniem Kongregacji ds. Wychowania normy zawarte w *Wytycznych* zgadzają się z pozostałymi normami prawa kanonicznego, należy zwrócić uwagę, że pomiędzy prawem partykularnym a powszechnym istnieją pewne różnice. Przykładem mogą być normy wymagające złożenia przed święceniami wyznania wiary, o czym będzie mowa w dalszej części opracowania.

²⁶ Por. Kongregację ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *List okólny do najdostojniejszych biskupów diecezjalnych i innych ordynariuszy posiadających kanoniczne uprawnienia odnoszące się do dopuszczania do święceń. Scrutinia odnoszące się do zdatności kandydatów do święceń*, Prot. n. 589/97, 10.11.1997, tłumaczenie Sekretariatu Konferencji Episkopatu Polski, w: Archiwum Kurii Metropolitalnej Warszawskiej. Opublikowano również w: *Notitiae* 33(1997), s. 507-518.

²⁷ Por. Tamże, II.9.

w Polsce, przeważająca część przepisów zawartych w załącznikach wspomnianego listu okólnego, została włączona do ustawodawstwa partykularnego Konferencji Episkopatu Polski i tym samym stała się źródłem prawa w ścisłym tego słowa znaczeniu (Por. *Wytyczne*, p. 67-74). Do takiego wniosku można dojść analizując przypis 9 do punktu 67 *Wytycznych* Konferencji Episkopatu Polski brzmiący: *Cała pisemna dokumentacja odnosząca się do scrutinium musi zostać zachowana w aktach osobowych kandydata....* Zdanie to zostało zakończone odniesieniem się Konferencji do wspomnianego wcześniej pisma okólnego Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów z dnia 10 listopada 1997 roku. Takie przywołanie wspomnianego listu okólnego sugeruje, że cała treść wspomnianego dokumentu stanowi w diecezjach należących do Konferencji Episkopatu Polski obowiązujące źródło prawa. A zatem wszystkie jego załączniki, składające się na integralną część listu Kongregacji z dnia 10 listopada 1997 r. zawierają normy obowiązujące w Polsce. Należy przy tym podkreślić, że tylko III załącznik (z wyjątkiem p. 10) tego dokumentu nie zawiera zaleceń wiążących biskupów diecezjalnych (Por. *Wytyczne*, p. 72).

Podobny wniosek, co do obowiązywania załączników przytoczonego listu okólnego można wysunąć z lektury dalszej części wspomnianego już przypisu 9 *Wytycznych*, zawierającego stwierdzenie, że: *w aktach osobowych każdego kandydata winny być zgromadzone dokumenty wymagane przez prawo kanoniczne*, które zostały określone w załączniku I Listu okólnego Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. Po zapoznaniu się z załącznikiem I odnajdujemy w jego punkcie 13 normę stanowiącą, że dokumentację dotyczącego każdego kandydata do święceń powinna stanowić między innymi dokumentacja każdego scrutinium, którą reguluje z kolei załącznik II. Ten natomiast w punkcie 2 zawiera przepis, że opinia dyrektora formacji winna odpowiadać głównym wytycznym przedstawionym w załączniku V²⁸. Mimo, że załącznik IV listu okólnego Kongregacji nie został wprost przywołany przez KEP trzeba stwierdzić, że i on w zasadniczej części zawiera obowiązujące prawo, ponieważ opisuje w p. 1 akty specjalne, jakie powinny zostać spełnione zgodnie z prawem powszech-

²⁸ Do wskazań zawartych w Załączniku V Listu okólnego Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów z dn. 10.11.1997 r. Konferencja Episkopatu Polski odwołuje się także w *Wytycznych*, p. 69-70, kiedy opisuje wymagane dokumenty przed udzieleniem posług lektoratu i akolitu oraz święceniami diakonatu.

nym przed święceniami diakonatu²⁹. Reasumując można stwierdzić, że wolą ustawodawcy było nadanie mocy obowiązującej wskazaniom zawartym w inkorporowanym do *Wytycznych* piśmie okólnym a w szczególności, jak to wynika z kontekstu zacytowanego dokumentu załącznikom: I, II, IV, V.

2. Powołanie diakonatu stałego w diecezji oraz utworzenie struktur formacyjnych

Po przedstawieniu ważniejszych dokumentów wydanych przez papieża, kongregację oraz Konferencję Episkopatu Polski wraz z wyjaśnieniem zakresu ich obowiązywania, możemy zaprezentować ważniejsze czynności podejmowane przez biskupów diecezjalnych od wprowadzenia w diecezji diakonatu stałego aż do skierowania nowo-wyświęconego diakona do pracy duszpasterskiej.

Fundamentalną decyzją, którą musi na samym początku podjąć biskup diecezjalny jest decyzja o wprowadzeniu diakonatu stałego w powierzonej jego pieczy diecezji. (Można powiedzieć, że jest to pierwszy krok związany z wprowadzeniem stałego diakonatu.) Decyzję musi poprzedzić uwzględnienie konkretnych potrzeb i specyficznej sytuacji diecezji, a także zasięgnięcie opinii rady kapłańskiej oraz jeśli istnieje rady duszpasterskiej (Por. *Wytyczne*, p. 33). Zgodnie z kan. 127 KPK z 1983 roku uzyskanie opinii obydwu rad jest wymagane do ważności aktu. Należy zaznaczyć, że opinia nie musi być pozytywna³⁰. Chociaż dokumenty kościelne nie wspominają, w jakiej formie powinien zostać wydany wspomniany dokument to jednak z pomocą przychodzą nam normy ogólne Kodeksu Jana Pawła II. Zgodnie z kan. 37 oraz kan. 51 dekret powinien zostać wydany na piśmie, z podaniem przynajmniej ogólnej motywacji prawnej oraz faktycznej.

Po wydaniu dekretu wprowadzającego diakonat stały w diecezji biskup diecezjalny powinien powołać zespół, którego zadaniem będzie zredagowanie specjalnego regulaminu diecezjalnego, okresowo uaktualnianego. Dokument ten powinien zostać zredagowany w oparciu

²⁹ Por. KPK 1983, kan. 277 §1, 833 n. 6, 1036; *Congregatio pro Doctrina Fidei, Professio fidei et iusiurandum fidelitatis in suscipiendo officio nomine Ecclesiae exercendo*, 01.07.1988, AAS 81(1989), s. 104-106.

³⁰ Por. KPK 1983, kan 11; R. S o b a ń s k i, *Ustawy Kościelne*, w: J. Krukowski, R. Sobański, *Komentarz do Kodeksu prawa kanonicznego*, t. I, Poznań 2003, s. 207-212.

o *Ratio narodowe*, przy uwzględnieniu aktualnych doświadczeń i specyfiki kościoła partykularnego. (Powołanie zespołu i przygotowanie regulaminu, zawierającego szczegółowe przepisy dotyczące diakonów stałych i ich formacji stanowi drugi krok). Regulamin powinien powstać niezależnie od tego, czy biskup korzysta z pomocy ośrodków formacyjnych pozadiecezjalnych.

Kolejnym bardzo ważnym krokiem (trzecim) jest przeprowadzenie odpowiedniej katechezy w diecezji. Przeznaczona powinna być ona zarówno dla świeckich, kapłanów oraz zakonników. Celem jej, jak podają *Wytyczne* Episkopatu Polski, jest ułatwienie pełnego zrozumienia urzędu diakona. Brak wyjaśniającej katechezy może stać się przyczyną niezrozumienia instytucji diakonatu stałego, a w szczególności pewnych wątpliwości wśród świeckich, co do dyscypliny Kościoła dotyczącej celibatu, wywołanych udzieleniem święceń żonatym mężczyznom. Biskup diecezjalny powinien zaprezentować kapłanom i osobom zakonnym zasady i warunki sprawowania posługi przez diakonów stałych z uwzględnieniem kwestii finansowych (Por. *Wytyczne*, p. 34).

Zgodnie z *Ratio narodowym* dzieło formacji kandydatów do diakonatu stałego powinien prowadzić powołany przez biskupa diecezjalnego Ośrodek Formacji Diakonów Stałych. W realiach Polskich nie ma potrzeby powoływania Ośrodków w każdej diecezji. Jak zauważa Konferencja Episkopatu Polski mogą w nim przygotowywać się kandydaci do święceń powierzeni przez innych biskupów oraz przełożonych zakonnych. Ośrodek odpowiada również za formację stałą diakonów oraz ich rodzin³¹. Zgodnie z normą zawartą w p. 37 *Wytycznych* Episkopatu Polski szczególną odpowiedzialność za formację kandydatów do diakonatu stałego dokonującą się we wspomnianym Ośrodku, mają: dyrektor³², opiekun lub opiekunowie³³, kierownik du-

³¹ Mimo, że Ośrodek odpowiada za formację kandydatów do diakonatu oraz formację kandydatów już wyświęconych, odpowiedzialność za kandydatów do święceń oraz diakonów wyświęconych nie powinna być powierzana jednej osobie. Dyrektora Ośrodka mianuje biskup diecezjalny. Por. *Wytyczne*, p. 36, 38.

³² Przedstawia biskupowi po zapoznaniu się z opiniami innych formatorów, za wyjątkiem kierownika duchowego, oceny kandydatów na różnych etapach formacji od kandydatury aż do diakonatu.

³³ Współpracuje z dyrektorem formacji w opracowaniu działań wychowawczych i w przygotowaniu całościowej oceny kandydatów. Wskazuje go dyrektor formacji, zaś mianuje biskup diecezjalny. Por. RFIDP 22.

chowny³⁴, proboszcz (lub inna osoba reprezentująca urząd kościelny, pod kierunkiem której kandydat będzie odbywał praktykę duszpasterską)³⁵, profesorowie (Por. *Wytyczne*, p. 37-42). Szczególną strukturę organizacyjną Ośrodka, zasady jego funkcjonowania i finansowania oraz zakres odpowiedzialności poszczególnych osób powinien określać statut (Cyt. *Wytyczne*, p. 42).

Podsumowując można powiedzieć, że czwartym krokiem związanym z wprowadzeniem stałego diakonatu w diecezji jest: powołanie struktur formacyjnych (Ośrodka Formacji Diakonów Stałych), zatwierdzenie jego statutów, nominacja współpracowników, stworzenie szczegółowego programu formacji³⁶. Na marginesie warto zaznaczyć, że krok ten powinien być dokonany dopiero po kroku pierwszym, który do ważności aktu potrzebuje zwołania „Rad”. W przypadku gdyby biskup diecezjalny utworzył struktury formacyjne przed powołaniem stałego diakonatu w diecezji, akt taki byłby nieważny. Inaczej mówiąc, przypominałoby to sytuację, w której biskup mianuje dekretem jakiegoś księdza na urząd proboszcza parafii, która jeszcze nie została erygowaniem zgodnie z prawem. A skoro nie ma erygowanej parafii, to nie ma w niej urzędu proboszcza do obsadzenia.

³⁴ Proponuje go aspirant, a zatwierdza biskup diecezjalny. Podczas gdy dyrektorem formacji oraz opiekunem może być kapłan bądź diakon, kierownikiem duchownym może być tylko kapłan. Jeśli kierownik duchowny nie jest spowiednikiem, kandydat powinien mieć innego spowiednika. Dokumenty nie wspominają nic o potrzebie zatwierdzenia spowiednika przez biskupa diecezjalnego, choć zgodnie z komentarzem D. Cito do KPK 1983, kan. 240 należy domniemać, że spowiednicy zwyczajni i nadzwyczajni również powinni być wyznaczeni przez biskupa – por. D. C i t o, *The Formation of Clerics*, w: Exegetical Commentary on the Code of Canon Law, Vol. II/1, Montreal – Chicago 2004, s. 240-241.

³⁵ Wybiera go dyrektor formacji w uzgodnieniu z zespołem wychowawczym, przy uwzględnieniu sytuacji życiowej kandydata. Zobowiązany jest do przeprowadzenia wraz z kandydatem okresowej oceny jego pracy oraz informowania dyrektora formacji o przebiegu praktyki – por. *Wytyczne*, p. 41.

³⁶ Zgodnie z RFIDP 51 oraz *Wytycznymi*, p. 51 program formacji diakonów stałych powinien zostać opracowany przez Konferencję Episkopatu. W związku z brakiem takiego programu opracowanego przez KEP, wydaje się konieczne stworzenie na szczeblu diecezjalnym własnego szczegółowego programu formacji – por. RFIDP 53, 66-88; *Wytyczne*, p. 40-66.

Formacja diakonów obejmuje cztery wymiary: ludzki, duchowy, intelektualny i duszpasterski³⁷. Oprócz okresu propedeutycznego, program formacji powinien trwać minimum trzy lata. W wyjątkowych i uzasadnionych sytuacjach dopuszcza się możliwość powierzenia aspiranta na okres formacji kapłanowi odznaczającemu się świętością życia, który zatroszczyłby się o niego, pouczył go i mógłby później zaświadczyć o roztropności i zdolności kandydata do święceń. W takiej sytuacji wydaje się konieczne opracowanie szczegółowego programu formacji kandydata w oparciu o założenia generalne RFIDP oraz *Wytycznych* KEP³⁸.

3. Etapy formacji aspiranta do stałego diakonatu

Zgodnie z *Wytycznymi*, p. 64 decyzja wstąpienia na drogę formacji do diakonatu stałego jest osobistą decyzją samego aspiranta. Może być ona wspomagana przez wspólnotę eklezjalną, stowarzyszenia lub ruch, do których on przynależy oraz może stanowić odpowiedź aspiranta na wyraźną propozycję zgłoszoną przez jego wspólnotę parafialną. Decyzja ta powinna być przedstawiona kompetentnemu przełożonemu³⁹ przez proboszcza w formie pisemnej w imieniu wspólnoty, do

³⁷ Zarys tych wymiarów został opisany w *Wytycznych*, p. 55-62. Niniejsze normy zawarte w dokumencie Episkopatu Polski powinny zostać uwzględnione w Statucie Ośrodka Formacji Diakonów Stałych. Oprócz nich przy redakcji Statutu należy wziąć pod uwagę *Wytyczne*, p. 37-42.

³⁸ W przypadku powierzenia aspiranta opiece doświadczonego kapłana należy mimo wszystko w diecezji: powołać diakonat stały – krok 1, powołać zespół do zredagowania specjalnego regulaminu zawierającego szczegółowe przepisy dotyczące diakonów stałych i ich formacji – krok 2, powołać dyrektora Formacji Diakonów Stałych oraz osobnym dekretem wychowawcę diakona stałego w oparciu o program szczegółowy, którym może być ten sam kapłan, co dyrektor formacji – krok 3.

³⁹ Przez przełożonego w przypadku kandydatów do święceń diakonatu, mających być inkardynowanymi do diecezji w zwykłych warunkach należy rozumieć biskupa diecezjalnego. Poza tym zgodnie z KPK z 1983 r. kan. 368, 381§2, 1018, 1019, osobami które mogą dopuszczać do święceń i wystawiać dymisoria z uwzględnieniem warunków w prawie przewidzianych, mogą być: prałat terytorialny, opat terytorialny, wikariusz apostolski, prefekt apostolski, prowikariusz apostolski oraz proprefekt apostolski za zgodą rady o której w kan. 495 §2, administrator apostolski, ordynariusz wojskowy, prałat prałatury personalnej, administrator diecezji za zgodą kolegium konsultorów, wikariusz generalny ze specjalnym zleceniem, kompetentny przełożony instytutu lub stowarzyszenia. (W dalszej części pracy celowo będę używał terminu biskup diecezjalny, ponieważ koncentruje się na czynnościach związanych z wprowadzeniem diakonatu stałego oraz formacji kandydatów do diakonatu stałego w diecezji

której przynależy aspirant⁴⁰. Pismo proboszcza musi zawierać charakterystykę dotychczasowego zaangażowania pastoralnego kandydata do święceń⁴¹, oraz zgodnie z sugestią zawartą w Ratio wydanym przez Kongregację ds. Wychowania Katolickiego motywy, jakimi aspirant się kieruje przy podejmowaniu tak ważnej decyzji (Por. RFIDP 40). Do pisma proboszcza powinno zostać dołączone pisemne podanie aspiranta, z przedstawieniem motywów, którymi się kieruje oraz jego życiorys⁴².

Analizując normę zawartą w p. 67 *Wytycznych* KEP, która zawiera bezpośrednie odniesienie do przepisów zamieszczonych w załączniku nr I pisma okólnego Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów z 10 listopada 1997 roku⁴³, należy uznać, mimo domagania się przez ustawodawcę kodeksowego przedłożenia większości dokumentów przed święceniami, że bardziej sensowne wydaje się zobowiązanie kandydatów na aspirantów do dostarczenia części zaświadczeń i pism już na samym początku formacji. Dokumentami tymi powinny być: świadectwo kanonicznego małżeństwa rodziców (jeśli możliwe); dokument potwierdzający przyjęcie przez kandydata chrztu i bierzmowania;⁴⁴ zaświadczenie o odbytych studiach (jeśli takowe były); świadectwa cywilne mogące mieć związek z formacją (np.

w zwykłych warunkach, a za takie należy uznać sytuację, kiedy Kościołem partykularnym kieruje biskup diecezjalny – por. kan. 369).

⁴⁰ Rozważany dokument KEP i RFIDP nie zawierają wzmianki, jak powinno wyglądać wysłuchanie przez proboszcza zdania wspólnoty parafialnej na temat jej zapatrywania się na wolę aspiranta, co do jego poświęcenia się Służbie Bożej w stałym diakonacie. Jedną z możliwości wydaje się być wysłuchanie zdania Rady Parafialnej. Normę zawartą w p. 65 n.1 *Wytycznych* KEP, można zinterpretować także w ten sposób, że pismo przedstawiające aspiranta sporządzone przez własnego proboszcza, zawiera już w sobie element akceptacji ze strony wspólnoty.

⁴¹ Por. *Wytyczne*, p. 65.

⁴² Por. Tamże, p. 65. Przedstawienie motywów przez proboszcza oraz samego proszącego o dopuszczenie do grona aspirantów pozwoli biskupowi podjąć bardziej trafną decyzję.

⁴³ Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *List okólny do najdosłojniejszych biskupów diecezjalnych i innych ordynariuszy posiadających kanoniczne uprawnienia odnoszące się do dopuszczania do święceń*, dz. cyt., Załącznik I.

⁴⁴ Por. KPK 1983, kan. 241 §1, 1033, 1050 n. 3.

o służbie wojskowej); zaświadczenie o stanie zdrowia;⁴⁵ pisemną relację rektora domu, w którym kandydat odbył ewentualnie w przeszłości jakiś okres formacji;⁴⁶ listy polecające kapłanów, którzy pomagali kandydatowi rozpoznać powołanie;⁴⁷ ponadto w przypadku żonatych aspirantów, zaświadczenie o zawarciu ślubu kościelnego oraz napisane i podpisane przez żonę oświadczenie, w którym deklaruje swoją zgodę na święcenia diakonatu wraz z wyrażeniem świadomości tego, co oznacza posługa diakańska męża;⁴⁸ opinia proboszcza o żonie i dzieciach kandydata ubiegającego się o przyjęcie do aspirantury. Przed przyjęciem do grona aspirantów do stałego diakonatu dobrze by było, aby dyrektor formacji przygotował arkusz z danymi personalnymi i rodzinnymi kandydata wraz z dołączoną fotografią⁴⁹.

Gdy chodzi o mężczyzn związanych małżeństwem, zgodnie z motu proprio *Sacrum diaconatus ordinem* III.13, należy zwracać uwagę na to, by do diakonatu byli tylko dopuszczani ci, którzy żyjąc wiele lat w małżeństwie, pokazali, że dobrze zarządzają swoim domem oraz których żona i dzieci prowadzą życie prawdziwie chrześcijańskie

⁴⁵ Por. KPK 1983, kan. 241 §1, 1029. Zaświadczenie lekarskie o stanie zdrowia złożone przy przyjęciu do grona aspirantów powinno zostać uzupełnione o kolejne dokumenty w czasie dalszej formacji. Chociaż Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów w *Liście okólnym do najdosłojniejszych biskupów diecezjalnych i innych ordynariuszy posiadających kanoniczne uprawnienia odnoszące się do dopuszczania do święceń, Załącznik I p. 8* stwierdza, że ocena psychologa, wymagana jest jedynie wtedy od kandydata do święceń, gdy zachodzi poważny powód, wydaje się jednak uzasadnionym przeprowadzanie badania psychologicznego wszystkim kandydatom do stałego diakonatu w sytuacji, kiedy w seminariach podobnym badaniom są standartowo poddani wszyscy alumni.

⁴⁶ Por. KPK 1983, kan. 241 §3.

⁴⁷ Por. SDO III.12.

⁴⁸ Por. KPK 1983, kan. 1050 n. 3. Żona aspiranta powinna zostać wpięrow pouczo- na o obowiązkach, jakie będą spoczywały na jej mężu po święceniach diakonatu oraz o problemach mogących z nich wynikać dla rodziny. Mimo, że prawo domaga się złożenia oświadczenia i wyrażenia zgody przed ostatnim scrutiny, to jednak wydaje się koniecznym uzyskanie wstępnej zgody żony przed przyjęciem jej męża do grona aspirantów, ponieważ zgodnie z SDO III.11 nie należy przyjmować do grona aspirantów mężczyzn bez zgody żon. Praktyka dwukrotnego składania oświadczeń przez żony kandydatów do święceń w stopniu diakonatu jest stosowna przez wiele diecezji.

⁴⁹ Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *List okólny do najdosłojniejszych biskupów diecezjalnych i innych ordynariuszy posiadających kanoniczne uprawnienia odnoszące się do dopuszczania do święceń*, dz. cyt. Załącznik I p. 5.

i mają nieposzlakowaną sławę. Papież Paweł VI zaznaczył również we wspomnianym dokumencie, że *nie należy ich jednak dopuszczać, o ile nie będzie wiadomo, nie tylko o zgodzie żony, lecz także o jej nienagannej moralności chrześcijańskiej i innych takich cechach, które by utrudniały wypełnianie przez męża jego obowiązków i nie przynosiły mu ujmy*⁵⁰.

Formalną decyzję o przyjęciu do grona spirantów podejmuje biskup diecezjalny. (Można powiedzieć, że jest to pierwszy etap związany z formacją do diakonatu stałego.) Zgodnie z sugestiami zawartymi w RFIDP 40 decyzję biskupa powinno poprzedzać zasięgnięcie opinii u dyrektora formacji oraz zespołu wychowawców. Skoro decyzję o przyjęciu do grona aspirantów (po której zgodnie z *Wytycznymi*, p. 53 można aspiranta powierzyć opiece kompetentnego opiekuna w oparciu o specjalny program) poprzedza zasięgnięcie opinii u dyrektora formacji oraz zespołu wychowawców, biskup diecezjalny, mimo braku Ośrodka Formacji Diakonów Stałych w diecezji, powinien powołać dekretem dyrektora formacji diakonów stałych. Pozostaje jednak niejasnym, jak może biskup diecezjalny przed przyjęciem do grona aspirantów uzyskać opinię zespołu wychowawców w sytuacji, kiedy planuje w przyszłości formować aspiranta według programu szczegółowego, powierzając go tym samym opiece jednego kapłana. Należy przypuszczać, że w takiej sytuacji przed włączeniem do grona aspirantów, należałoby wybranemu kapłanowi wręczyć dekret powołujący go na formatora diakona stałego, w oparciu o szczegółowy program już wcześniej opracowany przez powołany przez biskupa zespół, aby móc go tym samym poprosić o wyrażenie opinii na temat mężczyzny, chcącego poświęcić się jako stały diakon służbie Bogu i Kościołowi. Oczywiście procedura taka wydaje się niezwykle przesadzona i pozbawiona sensu, jednakże należy podkreślić, że w RFIDP 53 mowa jest o powierzeniu aspiranta odpowiedniemu kapłanowi na okres formacji. Użyty termin aspirant sugeruje uprzednie włączenie do grona aspirantów, a tym samym uzyskanie opinii dyrektora formacji oraz zespołu wychowawców.

Prostszy rozwiązaniem byłoby uznanie, że biskup diecezjalny włączając chętnych do przyjęcia święceń do grona aspirantów, w oparciu o program szczegółowy, nie potrzebuje opinii dyrektora formacji

⁵⁰ Por. SDO III.11.

i zespołu wychowawców. Za taką interpretacją pozwala się opowiedzieć zdanie zawarte w motu proprio *Sacrum diaconatus ordinem* III.15: *gdyby zaś to było niemożliwe, niech kandydat celem kształcenia zostanie powierzony bardzo znakomitemu kapłanowi, który by miał o nim pieczę i pouczał go oraz mógł wystawić świadectwo o jego roztropności i dojrzałości*. Po drugie – to prostsze rozwiązanie – można przyjąć ze względu na to, że RFIDP zawiera jedynie sugestie, które należy uwzględniać przy tworzeniu *Ratio narodowych*, a te z kolei nie wspomina nic o potrzebie uzyskania przez biskupa opinii u dyrektora formacji i zespołu wychowawców przed przyjęciem kandydata do grona aspirantów (Por. *Wytyczne*, p. 65).

Wraz z przyjęciem do grona aspirantów rozpoczyna się okres propedeutyczny trwający minimum trzy miesiące. W jego czasie aspiranci są zachęcani do bardziej uważnego rozeznania swojego powołania. W programie tego okresu nie powinno się przewidywać wykładów, ale jedynie spotkania modlitewne, wychowawcze, momenty refleksji i konfrontacji, sprzyjające obiektywnemu rozeznaniu powołania według dobrze opracowanego planu. Okres ten może zostać wydłużony, jeśli zajdzie potrzeba uzupełnienia podstawowego wykształcenia teologicznego. Zgodnie z kan. 87 §1 biskup diecezjalny może dyspensować od zachowania minimum okresu propedeutycznego wynoszącego trzy miesiące⁵¹.

Jak podaje ustawodawca we wcześniej przytoczonych przepisach, aspirant na okres całej formacji może zostać powierzony przez biskupa odpowiedniemu kapłanowi. Po podjęciu decyzji o włączeniu do grona aspirantów biskup diecezjalny powinien zatwierdzić zaproponowanego przez aspiranta kierownika duchowego (Por. *Wytyczne*, p. 40, 53). W przypadku gdyby kierownik duchowny nie pełnił funkcji spowiednika osoby przygotowującej się do święceń, biskup diecezjalny powinien zatwierdzić także spowiednika. (Można powiedzieć, że powierzenie aspiranta opiece specjalnie dobranego kapłana stanowi drugi etap formacji, zaś zatwierdzenie kierownika duchowego i ewentualnie spowiednika trzeci.⁵²)

⁵¹ Por. J. K r u k o w s k i, *Dyspensy*, w: J. Krukowski, R. Sobański, *Komentarz do Kodeksu prawa kanonicznego*, t. I, Poznań 2003, s. 152-154.

⁵² Trzeci etap ma miejsce także w przypadku zwyczajnego procesu formacyjnego w Ośrodku Formacji Diakonów Stałych.

Okres propedeutyczny kończy się rekolekcjami aspirantów i ich rodzin, które powinny trwać w miarę możliwości dwa tygodnie a także uroczystym obrzędem liturgicznym dopuszczenia do grona kandydatów do diakonatu (Por. *Wytyczne*, p. 62). Rekolekcje i kandydaturę poprzedza pierwsze scrutinium.

Zgodnie z przywołanym załącznikiem II *pisma okólnego do biskupów diecezjalnych i innych ordynariuszy mających władzę dopuszczania do święceń w sprawie: badania zdatności kandydatów*, z dnia 10.11.1997 r., dokumentację scrutinium powinny stanowić: pisemna prośba kandydata o dopuszczenie do danego obrzędu⁵³, która powinna mieć charakter osobisty oraz winna być napisana własnoręcznie;⁵⁴ szczegółowa osobista opinia dyrektora formacji;⁵⁵ kolegialna opinia

⁵³ kandydatury, lektoratu, akolitu, diakonatu.

⁵⁴ Por. KPK 1983, kan. 1034 §1. Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów zauważa, że nie wolno przy jej redakcji korzystać z jakichkolwiek formularzy i tekstów fotokopiowanych.

⁵⁵ W przypadku, gdyby kandydat był formowany w oparciu o szczególnie program zamiast dyrektora formacji, opinię wyrazi kapłan, któremu został powierzony aspirant – por. RFIDP 53. Powinna ona odpowiadać głównym wytycznym przedstawionym w załączniku V *Listu okólnego do najdosłajniejszych biskupów diecezjalnych i innych ordynariuszy posiadających kanoniczne uprawnienia odnoszące się do dopuszczania do święceń* z dn. 10 listopada 1997 r. Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów. A zatem winna zawierać informacje o: 1. Zdrowiu fizycznym, zrównoważeniu psychicznym, dojrzałości osobowej; ewentualnych zjawiskach negatywnych występujących w przeszłości w rodzinie dotyczących zdrowia psychicznego, alkoholizmu, uzależnienia od narkotyków. 2. Cnotach naturalnych: szczerłość, pracowitość, roztropność, uczciwość, stałość, duch poświęcenia i służby, umiejętność współżycia i wspólnej pracy (por. kan. 245 §2, 275 §1). 3. Doktrynie: znajomość i umiłowanie doktryny katolickiej. Ortodoksja wiary. Stałe przekonania wobec pozycji przeciwnych Magisterium, promowanych dzisiaj przez określone grupy, np.: ideologie radykalne; święcenia kobiet; pewne opinie odnośnie moralności seksualnej i celibatu kościelnego. Zrozumienie natury i celów służby kościelnej. 4. Studiach: zainteresowanie studiami kościelnymi; oceny uzyskane na egzaminach z nauk kościelnych. Umilowanie Pisma św. Zainteresowanie lekturą formacyjną. Troska o poznanie dokumentów Magisterium Kościoła. Zdolność wykonywania posługi Słowa (kan. 762). 5. Posłuszeństwie: dyspozycyjność w przyjęciu tego, co zostało zlecone przez przełożonych. Zaufanie do hierarchii Kościoła. Przestrzeganie prawa kościelnego (kan. 273). 6. Zachowaniu wobec dóbr materialnych: szacunek dla dóbr Kościoła; dystans; skromność w używaniu dóbr własnych; wrażliwość na biednych i cierpiących (kan. 282 §1). 7. Celibacie: wyraźne przekonania co do jego natury i pozytywnego znaczenia. Pełna akceptacja celibatu, nie tylko, jako nieodzownego warunku dla otrzymania święceń. Wystarczająca dojrzałość uczuciowa i wyraźna, męska tożsamość

wychowawców; opinia własnego proboszcza kandydata; opinia kapłana, w którego parafii lub instytucji kandydat pomagał duszpastersko; inne opinie, które dyrektor formacji uzna za konieczne; opinia osobista – uzyskana z zachowaniem tajemnicy – niektórych kolegów aspiranta z procesu formacyjnego, w której jasno i w sposób umotywowany, gdy tylko to jest możliwe, wyrażą pozytywne lub negatywne zdanie, co do zdatności kandydata⁵⁶. Aspirant do napisania prośby o włączenie do grona kandydatów do święceń powinien zostać zainspirowany przez dyrektora formacji, który jako pierwszy wyrabia w sobie przekonanie, co do możliwości potwierdzenia przez Kościół powołania powierzonego jego pieczy mężczyzny.

O włączeniu aspirantów do grona kandydatów do diakonatu decyduje biskup diecezjalny, jeśli osiągnie pewność moralną odnośnie do ich zdatności, opierając się na osobistym rozpoznaniu, bądź też na informacjach otrzymanych od wychowawców. Minimum miesiąc przed

seksualna (kań. 1024). Zrównoważone zachowanie wobec kobiet: roztropność, kontrola uczuć, delikatność w zachowaniu. Język, rozmowy, uzależnienie od telewizji (por. kan. 277 §2; 285 §1-2) – *W przypadku diakonów żonatych należy ten punkt opinii odpowiednio zmodyfikować*. 8. Cnotach nadprzyrodzonych: duch wiary, miłość do Jezusa Chrystusa i do Kościoła, praktyka i duch modlitwy, miłość do Matki Bożej. Miłość do Eucharystii i codzienne uczestnictwo we Mszy Świętej. Celebracja Liturgii Godzin. Modlitwa różańcowa. Regularne przystępowanie do Sakramentu Pokuty. Gorliwość, apostołska. Umiłowanie liturgii. Duch wyrzeczenia i umartwienia (por. kan. 245 §2, 246). – *W przypadku diakonów żonatych oraz posiadających stale źródło utrzymania poza Kościołem ten punkt należy odpowiednio zmodyfikować*. 9. Rozwazde w ocenie sytuacji i w podejmowaniu decyzji praktycznych. Umiejętność rozsądnego planowania. 10. Duchu wspólnotowy: zdolność współzycia i wspólnego działania. Dyspozycyjność. Rozsądne organizowanie pracy. Wrażliwość na cierpienie i biedę innych. 11. Ewentualnych brakach: hipokryzja, egoizm, skąpstwo, karierowiczostwo, brak szacunku dla cnoty czystości i celibatu, arogancja, brak uczciwości, trudność charakteru, lenistwo, nieodpowiedzialność, upór, kompleks niższości, brak troski o drugiego człowieka, nadmierna aktywność, poszukiwanie wygod, poszukiwanie korzyści materialnych dla rodziny, agresywność, zależność od alkoholu i narkotyków, nienormalne tendencje uczuciowe, zachowania niezbyt męskie, pycha, indywidualizm. 12. Kierownictwie duchowym: czy regularne i z kim (por. kan. 239 §2, 240 §1). Na zakończenie opinia powinna zawierać: 13. Inne uwagi. 14. Wynik ogólny odnośnie przyjęcia prośby.

⁵⁶ Dokumentacja scrutiny przed lektoratem, akolitatem, diakonatem również powinna zawierać wymienione dokumenty. Oprócz nich dokumentacja scrutiny przed diakonatem powinna zawierać: wynik zapowiedzi kanonicznych ogłoszonych odpowiednio wcześniej w parafiach dłuższego pobytu kandydata – por. kan. 1051, n. 2.

planowanym obrzędem liturgicznym biskup diecezjalny powinien przyjąć na piśmie, w formie dekretu prośbę aspiranta⁵⁷.

Dokumentacja scrutinium poprzedzającego włączenie przez liturgiczny obrzęd do grona kandydatów⁵⁸ wraz ze stosownym świadectwem kurii diecezjalnej potwierdzającym jego miejsce powinna zostać dołączona do akt osobowych kandydata do święceń⁵⁹. (Można powiedzieć, że kandydatura stanowi czwarty etap formacji). Od kandydatury rozpoczyna się liczyć czas formacji, który powinien trwać trzy lata nie licząc okresu propedeutycznego⁶⁰. Do programu formacji należy włączyć żony i dzieci kandydatów (Por. *Wytyczne*, p. 54; RFIDP 65). Od zachowania minimalnego czasu formacji biskup diecezjalny może dyspensować zgodnie z kan. 87 Kodeksu Jana Pawła II.

Po pierwszym roku formacji kandydat powinien przyjąć posługę lektoratu. Zgodnie z *Wytycznymi* obrzęd powinno poprzedzać zwrócenie się kandydata do święceń diakonatu w formie pisemnej do biskupa diecezjalnego z prośbą o udzielenie posługi lektora. Dokładny moment złożenia takiego podania powinien określić dyrektora formacji, ponieważ to on właśnie, jako pierwszy rozeznaje zdatność kandydata do przyjęcia posługi (Por. RFIDP 58). Jak zauważa KEP we wspomnianym dokumencie, biskup diecezjalny przy dopuszczeniu do posługi powinien brać pod uwagę, uwzględniając wskazania Stolicy Apostolskiej, postępy kandydata w formacji wraz z jego przymiotami. Mimo że punkt 69 *Wytycznych* zawiera tylko wymóg przedłożenia prośby przez kandydata oraz sporządzenia dla biskupa przez dyrektora formacji opinii o kandydacie według wskazań zawartych w załączniku V, wydaje się jednak konieczne, zgodnie ze wskazaniami zawartymi

⁵⁷ Por. *Wytyczne*, p. 67-68; Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *List okólny do najdosłojniejszych biskupów diecezjalnych i innych ordynariuszy posiadających kanoniczne uprawnienia odnoszące się do dopuszczania do święceń*, dz. cyt., Załącznik III p. 10.

⁵⁸ Por. *Sacra Congregatio pro Cultu Divino, Ritus institutionis Lectorum et Acolythorum, admissionis inter candidatos ad Diaconatum et Presbyteratum, nec non sacri caelibatus ampetendi, eduntur*, Prot. n. 1500/72, 03.12.1972, AAS 65(1973), s. 274-275.

⁵⁹ Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *List okólny do najdosłojniejszych biskupów diecezjalnych i innych ordynariuszy posiadających kanoniczne uprawnienia odnoszące się do dopuszczania do święceń*, dz. cyt., Załącznik I p. 12, 13.

⁶⁰ Por. SDO II.9; *Wytyczne*, p. 49, 70; RFIDP 49.

w punkcie 67 *Wytycznych*, przeprowadzenie drugiego scrutinium według zaleceń Kongregacji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, inkorporowanych do polskiego ustawodawstwa partykularnego, wcześniej przywołanych w niniejszym opracowaniu przy omówieniu scrutinium poprzedzającego włączenie aspiranta do grona kandydatów do święceń diakonatu. Dokumentacja z drugiego scrutinium wraz ze świadectwem kurii diecezjalnej potwierdzającym udzielenie posługi lektoratu powinna zostać włączona do akt osobowych kandydata do święceń⁶¹. Od zachowania okresu jednego roku pomiędzy kandydaturą a lektoratem biskup diecezjalny może dyspensować w oparciu o kan. 87 §1 KPK. Decyzja biskupa o dopuszczeniu kandydata do posługi powinna być wyrażona w formie dekretu, wydanego przynajmniej miesiąc przed planowaną datą udzielenia posługi⁶². (Można powiedzieć, że lektorat stanowi piąty etap formacji).

Zgodnie ze wspomnianymi wcześniej zaleceniami Stolicy Apostolskiej w każdej diecezji powinna istnieć grupa kapłanów tworzących „Komisję ds. święceń i posług”, która na kolejalnych zebraniach oceniałaby dotychczasową postawę każdego z kandydatów do święceń i posług. Choć normy zawarte załączniku III p. 1-9 według obowiązującego ustawodawstwa można fakultatywnie wprowadzać w życie w diecezjach polskich, należy podkreślić, że komisja ta ma niezwykle ważne znaczenie przy uzyskaniu przez biskupa diecezjalnego pewności moralnej, co do zdatności kandydatów do święceń i posług. Wydaje się konieczne powołanie wspomnianej komisji w przypadku dopuszczenia do lektoratu, akolitatu, święceń kandydatów do diakonatu mężczyzn formowanych w oparciu o szczególne programy, ponieważ decyzja biskupa diecezjalnego oprze się o opinię dodatkowej grupy kapłanów, a ta w przypadku kandydatów do święceń w oparciu o specjalne programy jest i tak już bardzo wąska⁶³.

⁶¹ Por. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *List okólny do najdosłojniejszych biskupów diecezjalnych i innych ordynariuszy posiadających kanoniczne uprawnienia odnoszące się do dopuszczania do święceń*, dz. cyt., Załącznik I p. 12,13.

⁶² Por. Tamże, Załącznik III p. 10.

⁶³ p. 1. Członkami Komisji winni być doświadczeni i rozważni kapłani reprezentujący zdrową naukę Kościoła, mianowani przez ordynariusza na określony czas. Dopuszcza się, aby niektórzy kapłani należeli do Komisji *ratione officii vel muneris*. p. 2. Komisja może ustalić metodologię oceny postawy kandydatów. p. 3 Zebraniu Komisji winien przewodniczyć ordynariusz lub jego delegat. p. 4. W czasie posiedzenia Komisji po-

Po drugim roku formacji kandydat powinien przyjąć posługę akolitatu. Wszelkie procedury poprzedzające jej przyjęcie są tożsame z opisanymi przy okazji przyjęcia posługi lektoratu. Od zachowania okresu dwóch lat pomiędzy kandydaturą a akolitem biskup diecezjalny może dyspensować na podstawie normy zawartej kan. 87 §1 KPK. Należy zwrócić uwagę, że ustawodawca nie wymaga zachowania jakiegokolwiek konkretnego odstępu czasu pomiędzy przyjęciem lektoratu a akolitu. Jedyne terminy, które należy zachować przy udzielaniu posługi lektoratu to minimum rok od rozpoczęcia formacji (czyli od kandydatury) oraz minimum dwa lata w przypadku przyjęcia posługi akolitu (od kandydatury). (Można powiedzieć, że akolitat stanowi szósty etap formacji).

Norma zawarta w *Wytycznych* p. 69 nakłaniająca na kandydata do święceń diakonatu obowiązek przyjęcia posług lektoratu i akolitu oraz wykonywania ich przez odpowiedni czas, stanowi sprecyzowanie normy zawartej w kan. 1035 Kodeksu Jana Pawła II. Mówiąc o posługach wymaganych przed przyjęciem święceń, trzeba pamiętać, że błogosławienie chłopców do czytania Słowa Bożego, potocznie nazywane „lektoratem” oraz ustanowienie nadzwyczajnym szafarzem Komunii św. nie jest tożsame z przyjęciem lektoratu i akolitu. Mamy tutaj tylko zbieżność terminów⁶⁴. Od obowiązku przyjęcia posługi lektoratu

winno zachować się całkowitą wolnością wypowiedzi, tak, aby każdy mógł wyrazić swoją opinię zgodnie z własnym sumieniem. p. 5. Posiedzenia Komisji, ze względu na swój charakter, nie są posiedzeniami otwartymi. p.6. Dyskusja i analiza postawy każdego kandydata winna być zakończona głosowaniem, popierającym bądź też nie, prośbę kandydata do biskupa lub wyższego przełożonego o dopuszczenie do posługi lub święceń. Głosowanie może być tajne, jeśli któryś z członków Komisji o to poprosi. p. 7. Opinia Komisji nie jest wiążąca dla biskupa lub przełożonego, jest jednak aktem o dużym znaczeniu moralnym, którego nie można pominąć, chyba że z ważnych i uzasadnionych powodów (por. kan. 127, § 2). p. 8. Pozytywna lub negatywna opinia Komisji, wraz z wyraźnym podaniem wyniku głosowania, powinna zostać zapisana w aktach, personalnych kandydata. p. 9. Do biskupa, przełożonego, lub osoby przez nich delegowanej należy poinformowanie kandydatów o podjętej decyzji – cyt. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, List okólny do najdostojniejszych biskupów diecezjalnych i innych ordynariuszy posiadających kanoniczne uprawnienia odnoszące się do dopuszczania do święceń, dz. cyt., Załącznik III p. 1-9.

⁶⁴ Por. Instrukcja Episkopatu Polki w sprawie udzielenia posługi lektora i akolity świeckim mężczyznom, 02.10.2007, p. 10.

i akolitu biskup diecezjalny może dyspensować na podstawie normy zawartej w kan. 87 §1⁶⁵.

Po zakończeniu trzech lat zasadniczej formacji kandydat może przyjąć święcenia diakonatu⁶⁶. Od zachowania trzyletniego okresu formacji pomiędzy kandydaturą a święczeniami diakonatu biskup diecezjalny może dyspensować w oparciu o normę zawartą w kan. 87 §1. Do przyjęcia święceń wymagany jest odpowiedni wiek. Nieżonaci kandydaci do diakonatu stałego mogą być dopuszczony do święceń po ukończeniu dwudziestego piątego roku życia, zaś kandydaci związani małżeństwem, nie wcześniej jak po ukończeniu trzydziestego piątego roku życia, a także po przynajmniej pięciu latach trwania małżeństwa (Por. *Wytyczne*, p. 27). Jak zauważa ustawodawca w kan. 1031 §4 dyspensacja ponad rok od wieku wymaganego do przyjęcia święceń zarezerwowana jest Stolicy Apostolskiej. Wobec tego biskup diecezjalny może dyspensować kandydata od święceń od braku wymaganego wieku, ale nie więcej niż od roku życia. Warto nadmienić, że wymóg trwania małżeństwa minimum pięciu lat dla żonatych kandydatów pochodzi z prawa partykularnego i można od niego bez żadnych ograniczeń czasowych dyspensować na podstawie normy zawartej w kan. 88 KPK. Pomiedzy przyjęciem posługi akolitu i diakonatem należy zachować odstęp minimum sześciu miesięcy (Por. KPK 1983, kan. 1035). Od przestrzegania tej normy biskup diecezjalny również może dyspensować powołując się na kanon 87 §1.

Dopuszczenie do święceń przez przełożonego poprzedza ostatnie scrutiny. Oprócz dokumentów wymaganych na samym początku od mężczyzn zgłaszających wolę przyjęcia święceń diakonatu oraz przy udzieleniu kandydatury i posług, o których wcześniej była już mowa, do dokumentacji ostatniego scrutiny należy dołączyć: wynik zapowiedzi kanonicznych ogłoszonych odpowiednio wcześniej w parafiach dłuższego pobytu kandydata⁶⁷; zaświadczenie o należycie odbytych studiach,⁶⁸ własnoręcznie sporządzone i podpisane oświadczenia

⁶⁵ Por. F. L o z a, *Prerequisites for Ordination*, w: Exegetical Commentary on the Code of Canon Law, vol. III/1, Montreal – Chicago 2004, s. 970.

⁶⁶ Por. SDO II.9; *Wytyczne*, p. 70.

⁶⁷ Por. KPK 1983, kan. 1051, n. 2.

⁶⁸ Por. KPK 1983, kan. 10332 §3; *Wytyczne*, p. 59. Kursy podstawowe kończą się egzaminami, a na koniec trzyletniego cyklu formacyjnego odbywa się egzamin końcowy z całości.

stwierdzającego, że kandydat z własnej woli i dobrowolnie przyjmuje święcenia oraz że zawsze będzie wykonywał kościelną posługę, jednocześnie prosząc o dopuszczenie do święceń⁶⁹, zaznaczając przy tym, że jest świadomy obowiązków i nakazów wiążących go na całe życie przez święcenia⁷⁰ – przede wszystkim obowiązku celibatu w przypadku niezonatych (ta deklaracja musi być wyrażona własnymi słowami, a nie kopiowana ze wzorca);⁷¹ pisemna zgoda żony z zaznaczeniem świadomości, co do znaczenia diakońskiej posługi małżonka⁷².

Biskup diecezjalny decyduje o dopuszczeniu do święceń podejmując na podstawie osobistej znajomości kandydata⁷³ oraz dokumentacji przedstawionej przez dyrektora formacji. Decyzja powinna być wyrażona w formie dekretu nie później, jak miesiąc przed datą święceń. (Por. *Wytyczne*, p. 11). Kompetentny przełożony nie powinien jej podejmować, jeśli uprzednio nie zostanie wykluczone istnienie przeszkód i nieprawidłowości do przyjęcia święceń (Por. KPK 1983, kan. 1040-1043). Zebranie dokumentów, przeprowadzenie ostatniego scrutiny, wydanie dekretu o dopuszczeniu do święceń stanowi siódmy etap formacji.

Po wydaniu wcześniej wspomnianego dekretu, przed przyjęciem święceń, kandydat powinien przed biskupem diecezjalnym lub jego delegatem, publicznie z udziałem wiernych, podczas Mszy św., złożyć i podpisać wyznanie wiary, zgodnie z formułą zatwierdzoną przez Stolicę Apostolską,⁷⁴ przysięgę wierności, zgodnie z formułą zatwier-

⁶⁹ Por. KPK 1983, kan. 1026, 1028, 1036.

⁷⁰ Por. SDO III.17.

⁷¹ Warto nadmienić, że ustawodawca partykularny wymaga dwukrotnego złożenia oświadczenia o dobrowolnym przyjęciu święceń na całe życie. Raz ze składaniem prośby o udzielenie święceń, drugi raz najlepiej w czasie celebracji eucharystycznej w czasie dokonywania aktów, o których w Załączniku V.

⁷² Tak jak wcześniej napisano, w części diecezji żony wyrażają taką zgodę dwukrotnie – przed dopuszczeniem do grona aspirantów oraz przed święczeniami diakonatu.

⁷³ Osobista znajomość kandydata zakłada potrzebę spotkania się biskupa z kandydatem bez pośrednictwa jakichkolwiek delegatów.

⁷⁴ Ponieważ ustawodawca w Kodeksie z 1983 roku w kan. 833, n. 6 wymaga od kandydatów do diakonatu złożenia wyznania wiary przed ordynariuszem miejsca lub jego delegatem, zaś KEP w *Wytycznych*, p. 73, mówi o biskupie diecezjalnym lub jego delegacie, należy stwierdzić, że prawo partykularne jest przeciwne prawu powszechnemu. Zgodnie z *Dekretem zatwierdzającym Ratio formationis diakonów stałych w Polsce* Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego z dn. 22.01.2004 r., oznacza to, że np. wikariusz generalny, bez specjalnego zlecenia nie może przyjąć wyznanie wia-

dzoną przez Stolicę Apostolską⁷⁵ złożyć napisaną własnoręcznie osobistą deklarację o swojej wolności w przyjęciu święceń oraz świadomości obowiązków i nakazów wiążących przez święcenia na całe życie (w przypadku nieżonatych kandydatów, niezwiązanych wieczystymi ślubami, musi być uwzględniony obowiązek zachowania celibatu)⁷⁶. Dokumenty te muszą zostać zachowane w aktach personalnych kandydata. (Złożenie specjalnych aktów przed święczeniami stanowi ósmy etap formacji).

Kandydaci do święceń muszą przed święczeniami odprawić przynajmniej pięciodniowe rekolekcje w miejscu i w sposób określony przez ordynariusza (Por. KPK 1983, kan. 1039). Od tego wymogu biskup diecezjalny może dyspensować w oparciu o normę zawartą w kan. 87 §1 Kodeksu prawa kanonicznego. Zaświadczenie o odbyciu rekolekcji powinno znaleźć się w aktach personalnych przyszłego diakona (Por. KPK 1983, kan. 1039). (Odbycie rekolekcji stanowi dziewiąty i ostatni etap formacji).

Po udzieleniu święceń⁷⁷, w specjalnej księdze, przechowywanej w kuryi diecezji miejsca święceń, należy zapisać: nazwisko wyświęconego, nazwisko szafarza, miejsce i datę udzielenia święceń. Biskup udzielający święceń powinien także każdemu wyświęconemu wydać autentyczne świadectwo otrzymanych święceń (Por. KPK 1983, kan. 1053). Ordynariusz miejsca o fakcie święceń powiadamia także proboszczów parafii chrztu nowowyświęconych diakonów, aby mogli zgodnie z kan. 535 §2 dokonać stosownej adnotacji w aktach chrzcielnych.

ry przed święczeniami od kandydata do stałego diakonatu, bądź delegować innego duchownego do tego.

⁷⁵ Por. *Congregatio pro Doctrina Fidei, Professio fidei et iusiurandum fidelitatis*, dz. cyt.

⁷⁶ Warto nadmienić, że Konferencja Episkopatu Polski ostatniej deklaracji wymaga dwukrotnie. Raz przy składaniu prośby o udzielenie święceń diakonatu, drugi raz publicznie, najlepiej w czasie Eucharystii – por. *Wytoczne*, p. 70, 73.

⁷⁷ Normy zawarte w *Wytocznych* regulujące miejsce i czas udzielania święceń diakonatu stanowią powtórzenie kanonów 1010-1011 Kodeksu z 1983 roku.

4. Kilka uwag końcowych⁷⁸

Po udzieleniu święceń biskup diecezjalny określa dekretem zakres zadań stałego diakona i przydziela go do posługi w konkretnej instytucji kościelnej⁷⁹.

Zgodnie z p 7. *Directorium pro ministerio et vita diaconorum permanentium* należy w diecezji opracować STATUT DIAKONA. Czyni to specjalnie powołany do tego przez biskupa diecezjalnego zespół⁸⁰. Uregulowane powinny zostać w nim między innymi kwestie finansowe dot. utrzymania, zwrotów kosztów, ubezpieczenia (o czym jest mowa w p.15-20 wspomnianego *Directorium*)⁸¹. *Wytyczne dotyczące formacji życia i posługi diakonów stałych w Polsce* p. 93 n. 4 nakazują ponadto wydanie stosownych przepisów regulujących sytuacje, które mogą zaistnieć w przypadku utraty przez diakona jego świeckiego zatrudnienia bądź też jego śmierci lub kalectwa⁸² oraz w związku z tym spoczywających na diecezji obowiązkach wobec małżonki i dzieci stałego diakona. Literatura przewiduje możliwość zawarcia z diakonem umowy dot. tej materii⁸³.

W statutach, choć nie ma takiego obowiązku, należałoby przewidzieć sytuację rozpadu małżeństwa stałego diakona, separacji, prowadzenia przez członków rodziny stałego diakona życia niezgodnego z zasadami wiary katolickiej⁸⁴. Powinna w nich zostać także uwzględniona sytuacja dłuższego przebywania diakona poza własną diecezją.

⁷⁸ Niniejszy punkt stanowi tylko ogólne nakreślenie ważniejszych kwestii, które należy uwzględnić przy wprowadzeniu w diecezji stałego diakonatu.

⁷⁹ Przy wydawaniu dekretu należy wziąć pod uwagę: *Wytyczne*, p. 89; *Directorium* n. 8, 33, 40*, 41, 77. (Punkt oznaczony znakiem „*” nie zawiera bezpośredniego odniesienia do interesującej nas problematyki, jednak może okazać się pomocny przy redagowaniu dekretu).

⁸⁰ Przy jego opracowaniu należy uwzględnić: *Wytyczne* p. (12-15)*, 18*, 21, 88*, 93-94; *Directorium* n. 3*, 7, 12, 14, (15-19)*, 20, 80; SDO IV.19. (Punkt oznaczony znakiem „*” nie zawiera bezpośredniego odniesienia do interesującej nas problematyki, jednak może okazać się pomocny przy redagowaniu statutu).

⁸¹ Por. SDO IV.19-22.

⁸² Np. diakon traci życie w drodze na parafię. Czy ubezpieczenie z tytułu pracy obejmuje również i to zdarzenie?

⁸³ Należy podkreślić, że kwestie finansowe muszą być dobrze przemyślane i opracowane w statutach.

⁸⁴ Por. Archdiocese of Cincinnati, Permanent Deacon. Handbook, w: http://www.catholiccincinnati.org/files/diaconate_guidelines_procedures.pdf (stan na dzień 12.11.2008 r.); Roman Catholic Diocese of Lexington, Handbook for the Permanent

Kompetentny przełożony ma obowiązek zatroszczenia się o zapewnienie stałej formacji diakonów stałych i ich rodzin, mianując w tym celu osoby odpowiedzialne za nią oraz zatwierdzając regulamin stałej formacji diakonów, który może zostać włączony do Statutu Diakona⁸⁵.

Dokumenty Stolicy Apostolskiej przewidują możliwość ustanowienia w kuriach Wydziału ds. diakonatu oraz włączenia diakonów stałych do rad duszpasterskich⁸⁶.

Procedures connected with introduction of permanent diaconship in Polish Dioceses

Permanent Diaconship received without intention of future priesthood has been known since the beginning of the Church. Sixth century turned out to be a crucial moment in the history of Diaconship. That's then when in the Western Church because of various reasons it started to loose its importance. Vaticanum II tried to change the way it was perceived.

Together with promulgation of the norms contained in the Code of John Paul II part of the documents which had been promulgated earlier regulating this subject was canceled. After presenting most important documents issued by the Popes, Congregations and Conference of Polish Bishops together with explanations, the author focuses on the most important actions undertaken by Diocese Bishops from the moment permanent Diaconship was accepted in the Diocese till the moment the newly ordained deacon is sent for the service.

Diaconate, w: <http://diaconate.cdlex.org/> (stan na dzień 12.11.2008 r.); Catholic Diocese of Spokane, Policies and Procedures. Assignment Process, w: http://www.dioceseofspokane.org/Policies/Diaconate/Policies_Procedures.htm

⁸⁵ Przy jego opracowaniu należy uwzględnić: *Wytyczne* p. 77, 79*; *Directorium* n. 56, 63, 66, 70, 72, 76, 78-79, 81. (Punkt oznaczony znakiem „*” nie zawiera bezpośredniego odniesienia do interesującej nas problematyki, jednak może okazać się pomocny przy redagowaniu regulaminu).

⁸⁶ Por. SDO V. 24, VI.30.